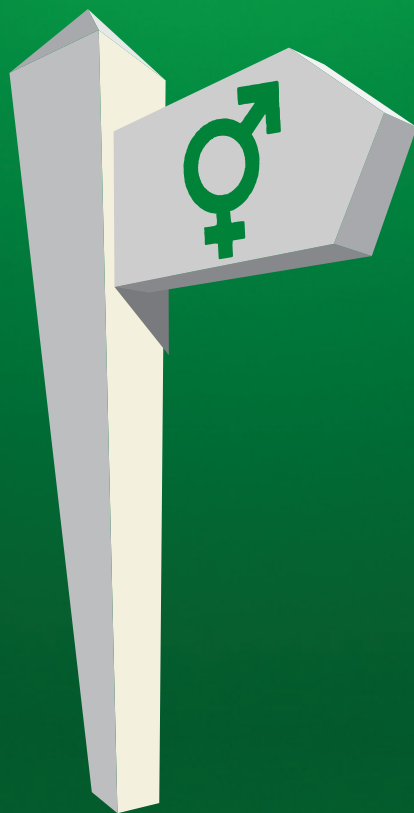

DEN GRÖNA VÄGEN TILL JÄMSTÄLLDHET

TEXT: **MATILDA ANDERSSON**

FORM: **LASSE NILSSON**

FRAMTAGEN AV MILJÖPARTIETS JÄMSTÄLLDHETSKOMMITTÉ
ANTAGEN AV MILJÖPARTIETS PARTISTYRELSE, MAJ 2014

INNEHÅLL

STRATEGIER OCH VERKTYG	5	EKONOMI, NÄRINGSLIV	
Diskrimineringsombudsmannen.....	5	OCH BESLUTFATTANDE MAKT	16
Jämställdhetsmyndighet	5	Inkomstskillnader	16
Jämställdhetsintegrering	6	Företagande.....	16
Ekonomiska styrmedel	6	Bolagsstyrelser	17
Miljöpartiet vill	6	Miljöpartiet vill	17
HÄLSA, VÅRD OCH JÄMSTÄLLDHET	7	FÖRÄLDRASKAP	18
Kvinnors och mäns ohälsa	7	Föräldraförsäkring	
Psyisk ohälsa bland unga kvinnor	7	och arbetsgivarens ansvar.....	18
Jämställd vård	7	Ensamstående vårdnadshavare.....	18
Forskning och vetenskap	8	En familjepolitik för alla.....	19
Sjukskrivning och rehabilitering.....	8	Antalet vårdnadshavare.....	19
Miljöpartiet vill	8	Barnomsorg.....	19
ETT LIV FRITT FRÅN VÅLD	9	Miljöpartiet vill	20
Samhällets ansvar	9	ETT SAMHÄLLE FÖR ALLA	21
Mäns våldsbeteende	9	Samhällsplanering.....	21
Våld i nära relationer	9	Infrastruktur.....	21
Sexuellt våld	10	Samhällsservice	21
Myndighetssamverkan	10	Rättssystemet	21
Skam/hedersrelaterat våld		Miljöpartiet vill	22
och förtryck*.....	10	KULTUR, FRITID OCH DET OFFENTLIGA RUMMET ..	23
Hot och trakasserier	11	Idrott.....	23
Miljöpartiet vill	11	Kultur.....	23
SKOLA OCH UTBILDNING	12	Media	24
Genuskompetens		Miljöpartiet vill	24
och normkritik i skolan	12	GLOBAL FEMINISM	25
Förskola	12	Klimat och genus.....	25
Grundskola	12	Mänskliga rättigheter	25
Högskola	13	Kvinnor, fred och säkerhet.....	25
Miljöpartiet vill	13	Jämställd handel	25
ARBETET	14	Sexuell och reproduktiv hälsa	
Könssegregerad arbetsmarknad	14	och rättigheter (SRHR).....	26
Jämställda löner	14	Sexköp.....	26
Arbetstid	15	Människohandel	26
Miljöpartiet vill	15	Miljöpartiet vill	27

MILJÖPARTIETS SYN PÅ JÄMSTÄLLDHET

Miljöpartiet de gröna är ett feministiskt parti och det har vi varit sedan vi bildades. Det feministiska perspektivet betyder att vi ser att det finns en genomgripande könsmaktsordning där mannen är norm i samhället. Denna samhällsgenomgående könsmaktordning är sammanflätad och samverkande med olika maktordningar såsom etnicitet, sexuell läggning, klass, funktionsförmåga och ålder, som skiftar och får olika stor betydelse i olika sammanhang.

Denna rapport fokuserar huvudsakligen på maktordningen kön. Miljöpartiet har många förslag på hur samhället kan bli mer jämställt och vi beskriver några av dem här. Vi anser att könsmaktsordningen är en av de mest övergripande maktordningarna, inte minst för att den drabbar alla, och därför måste den lyftas särskilt. Utgångspunkten för oss är att det finns ett stort politiskt ansvar för att se till att den rådande genusordningen inte reproduceras. Det politiska ansvaret är vi beredda att ta.

Redan som barn påförs vi könsnormer som är ojämställda. Det socialt konstruerade könet är inskränkande för individens frihet, både för kvinnor och för män. Genussystemet upprätthålls och skapas på alla nivåer i samhället. Hur vi lär oss att bete oss som pojkar och flickor är en del av maktordningen. Flickor förväntas tala mindre än pojkar, flickor växer upp med sämre självkänsla än pojkar och flickors intressen värderas lägre än pojkars. Å andra sidan förväntas pojkar inte visa känslor i lika hög grad som flickor. De intressen och värderingar som anses

vara typiskt manliga värderas högre i vårt samhälle än det typiskt kvinnliga. Vi menar att både män och kvinnor förlorar på det här.

Genusordningen gynnar män generellt genom att den underlättar tillgång till makt, högre lön och större rörelsefrihet, men mäns valmöjligheter begränsas också. I mansnormen finns destruktiva beteendemönster som missgynnar män. Män är överrepresenterade i landets fängelser, de saknar i större utsträckning än kvinnor nära vänner, riskerar i högre utsträckning än kvinnor att utsättas för våld i offentlig miljö och får sämre skolresultat. Män straffas i hög utsträckning av sin omgivning om de väljer att gå utanför normen för hur en man ska vara och bete sig. Även om det kan upplevas som att några enskilda individer, främst en del män, förlorar när maktstrukturer förändras och makten fördelas på fler, är det Miljöpartiets fasta övertygelse att samhället tjänar på att blir mer jämställt.

Det demokratiska samhället bygger på idén om alla människors lika värde. En väl fungerande demokrati förutsätter att makten är jämnt fördelad mellan de kvinnor och män som lever i samhället. Det förutsätter också att varje människa är fri att göra sina egna val utan att styras av begränsande, könsbundna normer. En feministisk och intersektionell analys hjälper oss att förstå många av samhällets orättvisor och hur vi ska komma till rätta med dem. Ett viktigt första steg är att våga se och erkänna att vi har en lång väg kvar att gå.

STRATEGIER OCH VERKTYG

Det feministiska förändringsarbetet måste bedrivas genom lagstiftning mot olika former av förtryck, men också genom ett främjande arbete som bryter ner den rådande genusordningen. På många områden finns det redan i dag lagstiftning, men den har inte alltid någon större verkan. För att komma till rätta med det anser vi att det krävs bättre möjligheter till sanktioner på flera områden.

Diskrimineringsombudsmannen

Ansvar för tillsynen av diskrimineringslagen mot förbud av diskriminering och krav på aktiva åtgärder ska ligga på Diskrimineringsombudsmannen (DO). Därmed måste DO även ges goda resurser för att utföra detta arbete på ett tillfredställande sätt. Miljöpartiet vill ge DO ett ytterligare förstärkt och förtydligt tillsynsansvar. Myndighetens ansvar för att granska arbetsgivarnas aktiva åtgärder såsom exempelvis lönekartläggningar bör utökas ytterligare.

Antalet fällande domar inom diskrimineringsområdet är fortfarande relativt litet. Idag drivs inte särskilt många diskrimineringsärenden i domstol av andra än Diskrimineringsombudsmannen och facken. DO koncentrerar sig dock i första hand på principiellt intressanta ärenden som kan bidra till att motverka diskriminerande strukturer. Fackförbunden driver av naturliga skäl endast ärenden som är kopplade till arbetsmarknaden, och endast för sina medlemmar. Sedan 2009 får även ideella föreningar föra talan om en enskild medger det, och om föreningen uppfyller vissa uppställda krav. Antidiskrimineringsbyråerna uppfyller dessa krav, men har sällan de ekonomiska möjligheterna att driva ett diskrimineringsmål och riskera att få betala hela rättegångskostnaden vid en förlust. Det behövs fler aktörer som driver diskrimineringsmål och en reell möjlighet för människor som utsatts för diskriminering att få kompensation och upprättelse. Miljöpartiet anser att en

fond bör inrättas, ur vilken enskilda och föreningar kan söka medel för att driva diskrimineringsmål i domstol. Syftet med fonden skulle både vara att påskynda utvecklingen inom rättspraxis inom diskrimineringsområdet och att ge talerätten för enskilda och ideella organisationer en reell innebörd.

Jämställdhetsmyndighet

Miljöpartiet anser att det främjandeansvar som idag ligger på Diskrimineringsombudsmannen inte är tillräckligt för att uppnå en reell förändring i samhället. Utöver DO, som bör ansvara för tillsynen av diskrimineringslagstiftningen och arbetsgivares aktiva åtgärder, vill Miljöpartiet att det inrättas en jämställdhetsmyndighet med ett övergripande främjaransvar och ansvar för uppfyllandet av de jämställdhetspolitiska målen.

Det finns i dag nationella mål och ett brett stöd för ett sakligt jämställdhetsarbete. Trots det finns det brister i styrningen, brist på kontinuerlig uppföljning och brist på samordning, vilket gör att arbetet med att främja jämställdheten i samhället inte får det stöd som behövs. Detta är något som framkommer i slutrapporten av den metaanalys som gjorts för fyra stora offentligt finansierade program för jämställdhetsintegrering; Sveriges kommuner och landstings (SKLs) Program för hållbar jämställdhet (HÅJ), Jämställdhetsintegrering i staten (Jämi), Europe-

iska socialfonden i Sverige (ESF) och VINNO-VAs TIGER-program¹. En jämställdhetsmyndighet skulle kunna ge struktur åt jämställdhetsarbetet samt följa upp och dra lärdom av de initiativ som redan pågår runt om i landet. Förutom detta skulle en jämställdhetsmyndighet kunna bidra med omvärldsbevakning, utbildning, samordning, kunskapsutveckling, informationsspridning och stöd för jämställdhetsintegrering. Vi måste öka effektiviteten inom det jämställdhetspolitiska området. Här menar vi att en jämställdhetsmyndighet har en mycket viktig roll att fylla.

Jämställdhetsintegrering

Alla som har arbetat med jämställdhetsfrågor kan vittna om ett stort motstånd som grundar sig i okunskap och ovilja till förändring. Trots stora ansträngningar når inte jämställdhetsarbetet dit en önskar. Strukturer ”sitter i väggarna” och därför behövs ett integrerat arbete med jämställdhet. Ett arbete som inte sker i projektform vid sidan om, utan som en självklar del av den ordinarie verksamheten.

Därför förespråkar vi jämställdhetsintegrering – en strategi som går ut på att ett jämställdhetsperspektiv ska införlivas i alla verksamhetsområden, i alla led av beslutsfattande, i all planering och i allt utförande av verksamheter. Exempelvis ska regeringens budget analyseras för att identifiera möjliga brister. För att korrigera orättvisor ska de konsekvenser ett specifikt förslag kan innebära för kvinnor och män analyseras. Jämställdhetsintegrering har sedan 1994 varit regeringens övergripande strategi för att genomföra jämställdhetspolitik men har aldrig använts fullt ut. I praktiken tillämpar regeringskansliet inte strategin på ett systematiskt och konsekvent sätt. Hittills har det saknats konkreta jämställdhetspolitiska mål, indikatorer och en kvalitativ metod för analys, uppföljning och utvärdering.

I stället för vaga visioner vill Miljöpartiet att det ska instiftas en särskild lagstiftning om jämställdhetsintegrering av offentliga verksamheter. Utan lagstiftningskrav och en tydlig metod för genomförande fungerar jämställdhetsintegrering snarare som en effektiv dim-

ridå som döljer politiska intentioner och dess konsekvenser. Förutom detta bör de jämställdhetspolitiska målen utvecklas och konkretiseras och jämställdhetskonsekvensbeskrivning (JKB) användas som metod för att utvärdera större politiska reformer.

Ekonomiska styrmedel

Ett jämställt samhälle är på alla sätt en god investering. Då räcker det inte att avsätta pengar lite nu och då i en enskild jämställdhetspott. Vi i Miljöpartiet är fast beslutna att skapa ett jämställt samhälle och vill därför använda oss av mycket kraftfullare ekonomiska styrmedel som förmår påverka marknaden så att den inte fungerar hindrande utan främjande för jämställdhet och hållbar utveckling. Vi vill jämställdhetsintegrera statens budget så att varenda krona används på ett effektivt sätt för en jämställd samhällsutveckling. Genom att ställa sociala och ekologiska krav vid offentlig upphandling och inom statliga bolag vill vi säkerställa att dessa totalt cirka 2 000 miljarder kronor årligen används för att ställa om samhället i en mänskligare riktning.

Miljöpartiet vill

- ge DO ett förstärkt och förtydligtat tillsynsansvar med kraftigare sanktionsmöjligheter,
- inrätta en jämställdhetsmyndighet med ett särskilt ansvar för samordningen och främjande av jämställdhetsarbetet,
- att en lag om jämställdhetsintegrering av offentliga verksamheter och statens budget instiftas,
- inrätta konkreta uppföljningsbara mål inom alla politikområden vad gäller jämställdhet,
- att jämställdhetskonsekvensbeskrivning används för att utvärdera större politiska reformer,
- att lagstifta om att ställa sociala och ekologiska krav vid offentlig upphandling,
- ändra statens ägarpolicy för statliga bolag så att den även föreskriver sociala och ekologiska mål.

¹ Från politik till praktik - Metaanalys av fyra satsningar på jämställdhetsintegrering, Boman et al., 2013

HÄLSA, VÅRD OCH JÄMSTÄLLDHET

Vår hälsa kan sägas vara utgångspunkten för vår livskvalitet. God hälsa innebär att ha kraft och energi för att klara vardagens behov. En god hälsa ger frihet att välja och förmåga att leva självständigt. Men våra förutsättningar för att må bra påverkas till stor del av sociala föreställningar och fördelning av makt och resurser.

Kvinnors och mäns ohälsa

Ojämsställda strukturer påverkar vår hälsa negativt på flera sätt. Män uppmuntras ofta till destruktiva livsstilar och risktagande med missbruk, våld och olyckor, har färre nära relationer, söker hjälp för hälsobesvär och sjukdomar mycket senare och begår i större utsträckning självmord. Kvinnor uppmuntras ofta från tidig ålder att leva upp till osunda kroppsideal och höga förväntningar som ofta leder till en destruktiv självbild, ångest, stress, ätstörningar och en ständig press att finnas till för andra i stället för sig själv. Kvinnor drabbas även i mycket högre utsträckning av arbetsrelaterade förslitningsskador och stressrelaterade sjukdomar. Anledningen är bland annat att kvinnodominerade arbetsplatser ofta lider brist på resurser och kvinnor generellt sett har högre arbetsbörda i hemmet än män. Ett aktivt jämställdhetsarbete som förändrar genusordningen skulle även innebära en ökad hälsa för både kvinnor och män.

Psykisk ohälsa bland unga kvinnor

Var tredje kvinna mellan 16 och 24 år upplever psykisk ohälsa och har besvär av ångslan, oro eller ångest². Enligt Stadsmissionens senaste ungdomsrapport har en tredjedel av de som mår psykiskt dåligt ingen att prata om det med³. Därför är det viktigt att vi utökar möjligheten för samtalsstöd till unga, inom skolan, psykiatrin och ungdoms-

mottagningarna. Många av orsakerna och besvären relaterade till psykisk ohälsa är kopplade till vårt ojämställda samhälle. Genom mer normkritik i skolan, speciellt inom sex- och samlevnadsundervisningen, och fler möjligheter att diskutera könsrelaterade förväntningar kan vi arbeta förebyggande mot ungas psykiska ohälsa. Skolhälsovården måste prioriteras och vi vill att elevers rätt till en tillgänglig skolkurator ska stärkas ytterligare. Den psykiska ohälsan hos ungdomar och unga vuxna är ett alarmerande samhällsproblem som behöver mer resurser. Vi vill stärka rätten till psykiatrisk vård för dem som riskerar att falla mellan stolarna i övergången från BUP till vuxenpsykiatrin. Även hälso- och sjukvården i samarbete med övriga folkhälsoaktörer i samhället måste ges tydligare ansvar att arbeta förebyggande och fokusera mer på att främja psykisk hälsa samt bekämpa orsakerna till sjukdom.

Jämställd vård

Att män och kvinnor ska ha tillgång till likvärdig vård borde vara en självklarhet, men så ser det inte ut i dag. En studie av SOS-samtalen i Göteborg visar att män oftare än kvinnor bedömdes vara i livshotande tillstånd, vilket gjorde att kvinnor i genomsnitt fick vänta längre på ambulans⁴. I genomsnitt tog det en timme längre innan en hjärtsjuk kvinna kom till sjukhus än en man. Detta är bara ett exempel på hur tillgången till vård är sämre för kvinnor än för män. Kvinnor får

2 På tal om kvinnor och män, Lathund om jämställdhet 2012, SCB

3 Stockholms stadsmissions ungdomsrapport #1, 2013

4 (O)jämställdhet i hälsa och vård, Sveriges kommuner och landsting, 2007

ofta vänta längre på många viktiga behandlingar och får dessutom sämre tillgång till dyra behandlingsmetoder än män. Det är mannen som är normen i vården i allt från utbildning och forskning, till diagnostisering, behandling och mediciner. För oss i Miljöpartiet är det en självklarhet att genusperspektivet ska genomsyra all vård och omsorg och att alla, oberoende av kön, ska få tillgång till bra vård. Miljöpartiet anser att regeringen ska upprätta en nationell handlingsplan för att komma åt problemet med ojämsställd vård och omsorg. Utifrån den nationella handlingsplanen bör Socialstyrelsen ges i uppdrag att genomföra konkreta insatser. Alla individer oberoende av könsidentitet eller sexualitet ska ha rätt till gott bemötande då de uppsöker vård. Vi uppmuntrar därför HBTQ-certifieringar av vårdcentraler där en kan vara säker på att bemötas på ett bra och kunnigt sätt.

Forskning och vetenskap

Fortfarande är kvinnor underrepresenterade i forskningen kring vård och behandling. Könsspecifik granskning och information saknas ofta vilket får allvarliga konsekvenser. Ett exempel är hjärt- och kärlsjukdomar som allmänt ses som en sjukdom som män drabbas av trots att det i de äldre åldrarna är lika vanligt att kvinnor drabbas. Hjärt- och kärlsjukdom är den vanligaste dödsorsaken även bland kvinnor. Det har gjorts få studier på kvinnors hjärtan och det saknas kunskap om skillnader mellan män och kvinnor, bland annat när det gäller riskfaktorer för hjärt- och kärlsjukdom. Det behövs även mer forskning kring konsekvenser av olika behandlingsformer och om det finns anledning att behandla kvinnor på andra sätt än män.

Kvinnors och mäns symtom skiljer sig också åt när det gäller vissa sjukdomar. Kunskapen kring detta är låg både bland allmänheten och de som arbetar inom vården. Det behövs bättre spridning av resultat från den tvärvetenskapliga forskningen om behandling av kvinnors sjukdomssymtom. Utöver detta behövs det också utökad forskning om strukturell diskriminering kring åldrande, hälsa och kön för att öka rättvisan för kvinnor när det gäller vård och behandlingsmetoder. Miljöpartiet anser att läkarutbildningen bör innehålla ett tydligt genusperspektiv. Vidare krävs det ökade kunskaper och fortbildning för all vårdpersonal för att kunna säkra att män och kvinnor har tillgång till samma vård.

Sjukskrivning och rehabilitering

Kvinnor är enligt statistiken mer sjukskrivna än män, cirka två tredjedelar av alla dagar sjukpenning betalas ut går till kvinnor. En av många anledningar till kvinnors högre sjukskrivningstal kan vara att kvinnors totala arbetsbelastning är högre än mäns. Kvinnor har inte bara sitt betalda lönearbete utan är också de som oftast har huvudansvaret för det obetalda arbetet i hemmet.

Det kanske mest anmärkningsvärda är att det finns brister i den medicinska kunskapen om kvinnors hälsoproblem, samt att män får bättre stöd när de väl blivit sjukskrivna. Därmed kan män återgå till arbetet fortare, de får dyrare och längre rehabilitering och bättre hjälp till nytt jobb. Denna snedfördelning får långtgående konsekvenser för kvinnors arbetssituation och ekonomi. Det leder till längre sjukskrivningsperioder vilket i sin tur leder till sämre ersättning vid till exempel pension⁵. Detta är naturligtvis helt oacceptabelt. Miljöpartiet anser därför att aktörer som arbetar med rehabilitering ska granskas ur ett genusperspektiv. Detta gäller även Försäkringskassan, då kvinnor och män där bedöms mycket olika. Det är till exempel vanligare att kvinnor får sjukersättning på deltid än män. Rehabilitering och andra insatser för att både kvinnor och män ska kunna jobba ska utgå från den enskilda individen och hens behov.

Miljöpartiet vill

- ➔ utöka skolhälsovården och stärka elevers rätt till en skolkurator,
- ➔ ge mer resurser till BUP och psykiatrin,
- ➔ att genusperspektivet ska genomsyra all vård och omsorg,
- ➔ att regeringen ska upprätta en nationell handlingsplan för att komma åt problemet med ojämsställd vård,
- ➔ att större vikt läggs vid forskning på kvinnors hälsoproblem och den strukturella diskriminering kvinnor utsätts för inom vården,
- ➔ att all vårdpersonal fortbildas inom genusområdet.

5 (O)jämsställdhet i hälsa och vård – en genusmedicinsk kunskapsöversikt, SKL, 2007

ETT LIV FRITT FRÅN VÅLD

Alla individer, oberoende av kön, sexuell läggning, funktionsförmåga eller social bakgrund, ska ha rätt att leva ett liv fritt från våld.

Samhällets ansvar

När det gäller våld i nära relationer söks ofta individuella lösningar på något som måste ses som ett strukturellt problem. Ett viktigt exempel på detta är hur vuxenvärlden reagerar när pojkar behandlar flickor illa. Små flickor får ofta höra att det är något positivt att pojkarna retas med dem eller drar dem i håret. Många flickor får av vuxna höra förklaringen ”han retas bara med dig för att han tycker att du är så söt” när de utsatts för negativ behandling av en pojke. Här kan det göras ett viktigt förebyggande arbete, bland annat med ett större fokus på genuspedagogik i förskolan och nolltolerans mot skojbråk, våld och sexuella trakasserier i skolorna. När det kommer till det strategiska jämställdhetsarbetet har kommunen ett stort ansvar. Utvärderingar visar att kommunerna tenderar att fokusera på åtgärder när våldet är ett faktum, så som skyddat boende och stöd-samtal till enskilda. Många kommuner glömmer däremot bort att arbeta förebyggande med att stoppa våldet i sig och kopplar inte ihop sitt jämställdhetsarbete med kvinnofridsarbetet.

Mäns våldsbeteende

Miljöpartiet anser att alla män som döms för kvinnofridsbrott ska genomgå behandling för att bearbeta och förändra sitt våldsbeteende. Inom Kriminalvårdens ram vill vi se ökade satsningar på behandlingsprogram för män som slår, men också där män frivilligt söker stöd. Bland annat finns behov av större satsningar på mansmottagningar och professionella kriscenter för män. Det finns också ett behov av en ”hjälpelinje” för våldsutövare, dit personer som upplever sig ha problem med sitt våldsbeteende kan ringa. Miljöpartiet vill att de män som dömts till besöksförbud och där

det bedöms finnas en risk för överträdelser ska förses med elektronisk fotboja. Kunskapen om mäns våldsbeteende och våld i nära relationer måste öka. Vi vill ha mer forskning om och bättre behandlingsmetoder för män med våldsamma beteenden.

Våld i nära relationer

En övervägande majoritet av våld i nära relationer drabbar kvinnor med en närstående man som förövare. Mäns våld mot kvinnor är det obehagligaste uttrycket för den patriarkala maktordning som råder i vårt samhälle. Varje år utsätts i Sverige ca 17 000 kvinnor för våld i hemmet av en bekant och 17 kvinnor dödas årligen av en närstående⁶. Vi måste se detta som det enorma folkhälsoproblem det är och ta ett rejält krafttag för att minska mäns våld mot kvinnor. Samhället ska ha hög beredskap och fasta rutiner för att hjälpa kvinnor som utsätts för våld i nära relationer. Våld i nära relationer ska behandlas på ett snabbt, samordnat och konsekvent sätt i ett samarbete mellan kvinnojourer, polis, sociala myndigheter och åklagare. Våld i nära relationer kan vara fysiskt, sexuellt, psykiskt, socialt och ekonomiskt/materiellt. Givetvis ska män och personer som utsätts för våld inom samkönade relationer få samma hjälp.

Kvinnojourerna runt om i landet gör ett fantastiskt arbete med att stödja och hjälpa kvinnor som utsätts för våld. Det är ett arbete som ofta sker på eget initiativ och på helt ideell basis. Miljöpartiet tycker att det är skamligt att denna verksamhet inte får ett större stöd av samhället. I de kommuner där resur-

6 Brå – brott och statistik (2014-05-01)
<http://www.bra.se/bra/brott-och-statistik/kvinnomisshandel.html>

serna i dag är otillräckliga måste kvinnojourerna få utökade medel för att genomföra sin verksamhet och varje kommun ska se till att det finns en kvinnojour tillgänglig. Våldsutsatta kvinnor måste också få förtur till eget boende och ha möjlighet att göra de skyddade boendena till permanenta. Pengar måste tillsättas för att våldsutsatta ska kunna flytta från den egna kommunen. Miljöpartiet vill ta bort den regel som säger att kvinnor som fått tillfälligt uppehållstillstånd genom kärleksinvandring först efter två år kan få permanent uppehållstillstånd om relationen består. Detta är förödande för kvinnor som utsätts för våld men inte vågar lämna med risk för att utvisas.

Sexuellt våld

Mörkertalet för våldtäkter är stort men brottsförbyggande rådet uppskattar att det sker cirka 36 000 våldtäkter om året i Sverige, motsvarande 100 våldtäkter om dagen⁷. Sverige har flest våldtäktsanmälningar per capita, men endast 10 procent går till åtal. 2011 anmäldes 4 272 våldtäkter i Sverige, varav 168 ledde till fällande dom⁸. Miljöpartiet anser inte att sexualbrottslagstiftningen som den ser ut i dag är tillfredställande. Sexuella relationer ska bygga på frivillighet och denna frivillighet ska också vara grunden för sexualbrottslagstiftningen. Det finns alltför stora luckor i dagens lagstiftning där gärningsmän frias trots att offret inte gett sitt samtycke till sexuella handlingar. Miljöpartiet vill införa en samtyckesparagraf i sexualbrottslagstiftningen. Den som företar en sexuell handling mot en person som inte frivilligt deltar ska dömas till fängelse i högst fyra år. Är brottet grovt ska gärningsmannen dömas för grovt sexuellt utnyttjande i lägst två och högst åtta år. Med grovt brott avses bland annat om en person som utsatts för brott befunnit sig i beroendeställning till gärningsmannen, om handlingen varit av särskilt allvarlig art, om brottsoffret varit ur stånd att värja sig eller på annat sätt befunnit sig i en särskilt utsatt situation⁹.

7 * Vi använder begreppet skam/hedersrelaterat våld och förtryck. Vi anser att begreppet "skam" är en bättre benämning än "heder", eftersom heder syftar till något positivt, hedersvärt. Samtidigt är begreppet "heder" etablerat vilket gör att vi använder oss av en kombination av begreppen. *Nationella trygghetsundersökningen 2013, brå*

8 Diesen & Diesen (2013) Övergripenhet mot kvinnor och barn: den rättsliga hanteringen, Norstedts Juridik

9 Samtyckesutredningen – lagskydd för den sexuella integriteten, Leijonhufvud, 2008

Myndighetssamverkan

När ett brott mot kvinnofriden har begåtts är det viktigt att den kvinna som söker hjälp bemöts på ett bra sätt. Landstingen måste öka sin rättsmedicinska kompetens och myndighetssamverkan måste vara en central del i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och barn. Ett samordnat arbete mellan landsting, rättsväsende och kommuner är oerhört centralt när det gäller arbetet med kvinnor som utsatts för våld. Goda exempel finns i ett antal så kallade rättskedjeprosjekt, exempelvis den så kallade Uppsalamodellen. Uppsalamodellen innefattar bland annat en modell för dokumentation av skador vid våldtäkt som Miljöpartiet anser bör bli en modell för andra landsting runt om i landet. Uppsalamodellen har lett till att fler kvinnor som sökt vård efter att ha utsatts för våldtäkt också anmäler våldtäkten.

Skam/hedersrelaterat våld och förtryck*

Skam/hedersrelaterat våld är ett uttryck för mäns kontroll över kvinnliga familjemedlemmars kroppar och beteenden, under överinseende av släkt och nätverk. Det som komplicerar bilden är att det inte alltid är män som slår kvinnor. Förtrycket är kollektivt och de som är utsatta för förtrycket deltar ofta i att förtrycka andra inom samma familj. Särskilt utsatta är kvinnor, personer med funktionsnedsättning och hbtq-personer. Kunskapen om skam/hedersrelaterat våld och förtryck är fortfarande låg hos myndigheter, skola, socialtjänst, rättsväsende, ungdomsmottagningar och andra offentliga verksamheter som möter människor. Miljöpartiet vill att regeringen uppdrar åt lämplig myndighet att kartlägga och utvärdera de metoder för att förebygga och motverka skam/hedersrelaterat våld som redan har utarbetats. Myndigheten bör speciellt fokusera på att identifiera riskfaktorer och motstrategier för utvecklandet och reproduktionen av hedersrelaterade sedvanor bland pojkar och unga män. Skolor har ett viktigt ansvar för att förebygga dessa. Elevhälsopersonal måste ha god kompetens och skolor bör ges möjlighet att lättare kommunicera med de föräldrar som inte kommer till föräldramöten eller förstår vad som sägs där. Inom rättsväsendet behövs resurser för att underlätta tolkstöd, som ska vara opartisk och icke dömande, vid kontakt med myndigheter. I fall som anmälts men där anmälaren vid något tillfälle inte vill medverka i utredningen ska polisen alltid samtala med anmälaren och erbjuda sitt stöd i stället för att släppa kontakten direkt. Tjejer och killar ska

också få stöd att separera från sina familjer när detta anses nödvändigt. För dem som drabbas av heder-svåld behöver arbetssätt utvecklas som främjar en stark etablering av nya nätverk då en av de största men i regel helt avgörande utmaningarna är att bryta med familj och släktingar. Värdefulla erfarenheter från verksamheter såsom Linnamottagningen i Stockholm behöver tas tillvara och liknande verksamheter bör erbjudas på flera håll i landet. Miljöpartiet vill även att skam/heder som motiv vid brott ska ses som försvårande omständigheter och straffas hårdare. Ett utredningsområde är även hur rättsväsendet kan jobba för att i högre grad kunna lagföra de brott som begås i hederns namn.

Hot och trakasserier

En allt större del av vårt sociala liv sker via internet och sociala medier. Här sker också allt fler kränkningar och trakasserier kopplat till kön eller sexualitet. I stället för att en person hotas, förtalas eller misshandlas på gatan eller torget, sker övergreppet via internet eller epost. Enligt organisationen Friends har var tredje ung person blivit utsatt för kränkningar på nätet det senaste året. Hårdast utsatta är tonårstjejer som tillbringar mycket tid på sociala medier. I den gruppen har varannan tjej blivit utsatt det senaste året. Flest kränkningar sker på Facebook och de är ofta kopplade till deras utseende eller intresse.¹⁰ Rättsväsendet har inte anpassats för att möta dessa utmaningar. Detta kräver bättre utbildade poliser genom en högskoleutbildning, fler it- och telekomexperter inom polis och åklagare och en klar uttalad strategi om att ställa om rättsväsendet. Vi vill att det ska finnas en skyldighet att ta bort inlägg som uppenbart utgör förtal genom att göra ett tillägg i den så kallade "BBS-lagen", Lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor. Samtidigt måste rätten till anonymitet och friheten på nätet värnas.

Lagstiftningen kring kränkningar och trakasserier på grund av sexualitet har på senare år utvecklats och förbättras. Grunden för diskrimineringen av transpersoner är dock inte relaterad till sexualitet, som hos homo- och bisexuella, utan till könsidentitet och könsuttryck. Transpersoner är en grupp som i dag är utsatt för såväl fördomar och missaktning som hat och hets. Trots detta utgör inte en gärningsmans syfte att kränka brottsoffret på grund av hans eller hennes könsidentitet eller könsuttryck en grund för att betrakta brottet som

hatbrott. En sådan klassificering av brottet möjliggör en straffskärpning. Vi vill att brottet hets mot folkgrupp ska utvidgas till att även omfatta hot och missaktning mot gruppen transpersoner.

Miljöpartiet vill

- ↪ att alla män som döms för kvinnofridsbrott ska genomgå behandling för att bearbeta och förändra sitt våldsbeteende,
- ↪ se ökade satsningar på professionella kriscenter för män och andra satsningar där män kan få stöd att förändra ett våldsamt beteendemönster,
- ↪ ge alla kvinnojourer ersättning för den del av deras verksamhet som utgör socialtjänst,
- ↪ införa en samtyckesparagraf i sexualbrottslagstiftningen,
- ↪ att samverkan mellan myndigheter blir en central del i arbetet mot mäns våld mot kvinnor,
- ↪ att regeringen ger i uppdrag till lämplig utredningsmyndighet att kartlägga och utvärdera de metoder för att förebygga och motverka skam/hedersrelaterat våld som redan har utarbetats,
- ↪ avskaffa regeln om att en relation måste bestå i två år för att få permanent uppehållstillstånd,
- ↪ utöka hatbrottslagstiftningen till att även gälla transpersoner,
- ↪ ge polis och åklagare ett uppdrag att ställa om rättsväsendet för att bättre kunna hantera ökningen av brott som sker via internet,
- ↪ införa skyldighet att ta bort inlägg som uppenbart utgör förtal genom att göra ett tillägg i den så kallade "BBS-lagen", Lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor,
- ↪ att våldsutsatta personer som vistats på skyddat boende ska erbjudas förtur till bostad av kommunen,
- ↪ att landets kommuner på årsbasis ska åläggas att redovisa sitt strategiska jämställdhets- och kvinnofridsarbete för statliga myndigheter,
- ↪ se en satsning på stöd och behandling som riktar sig direkt till de barn som upplevt våld i familjen.

¹⁰ Friends och Symantec "nätrapport" (2014-03-18) <http://www.friends.se/press/nyhetsarkiv/natmobbningsvanligast-pa-facebook>

SKOLA OCH UTBILDNING

Normer för hur flickor och pojkar bemöts och förväntas bete sig finns överallt i samhället. Särskilt tydliga är dessa normer inom utbildningsväsendet. En kan se skillnader mellan pojkar och flickor både när det kommer till utbildningsval, studieresultat och hur mycket utrymme varje elev får i klassrummet. Skolan bemöter och värderar eleverna utifrån förväntningar som bygger på elevens kön. Förskolan och skolan arbetar i dag inte tillräckligt med jämställdhet.

Genuskompetens och normkritik i skolan

Miljöpartiet vill att skolan ska arbeta aktivt med att utmana snäva könsroller och främja jämställdhet. Vi anser att alla pedagoger i skolan, såväl på förskole-, särskole-, grundskole- som gymnasienivå, ska ha en utbildning med inslag av genuspedagogik i bagaget. Vi vill därför se ökade inslag av genuspedagogik och normkritik i lärarutbildningen. Undervisningen i skolan ska ske på ett sådant sätt att jämställdhet och normkritiska förhållningssätt främjas.

Miljöpartiet vill inrätta ett nationellt resurscentrum för normkritisk pedagogik, så att framgångsrika modeller kan spridas till fler kommuner och andra huvudmän. Centrumet kan även få i uppdrag att granska läromedel, läroplaner och andra dokument ur ett normkritiskt perspektiv. Miljöpartiet vill även införa ett stimulansbidrag för att kommuner ska kunna anställa jämställdhetssamordnare som ska arbeta i skolorna.

Förskola

Flickor och pojkar behandlas olika utifrån kön och det sker ofta omedvetet. Därför behövs hjälp och stöd så att ett strukturerat arbete för att motverka könsroller kan bedrivas på alla förskolor. Redan i dag finns många goda exempel på

förskolor som bedriver ett mycket lyckat genusarbete med tanke på den fysiska miljön, pedagogiskt material, bemötande och pedagogernas utbildning. Miljöpartiet tycker att det är viktigt att alla barn ges utrymme för kreativitet, lek och lärande som inte verkar begränsande.

Grundskola

Det finns flera problem i den svenska grundskolan som tyder på bristande jämställdhet. Ofta möts killar av låga förväntningar på skolresultat och tjejer drabbas av hög stress och psykisk ohälsa. Ett systematiskt normkritiskt arbete kan höja pojkars betyg och minska flickors stress. Elever måste få tillfälle att diskutera och ifrågasätta sina egna föreställningar kring kön och samhällets förväntningar. Speciellt viktig är sex- och samlevnadsundervisningen som behöver innehålla ett tydligt queer- och jämställdhetsperspektiv. En väl fungerande sex- och samlevnadsundervisning ingår i allra högsta grad i arbetet med normkritik, och utmanar föreställningar om kön och sexualitet.

Problemet med sexuella trakasserier är stort, särskilt i korridorerna utanför lektionstid. Diskrimineringsombudsmannen som har ansvar för tillsynen av skolornas jämställdhetsarbete bör ges möjlighet till vitesförelägganden på de skolor som inte uppfyller sina

likabehandlingsplaner. Miljöpartiet vill även stärka ett normkritiskt perspektiv i studie- och yrkesvägledares grundutbildning för att motverka att de i sin roll bidrar till att aktivt reproducera könsstereotypa utbildningsval.

Högskola

Också inom högskoleväsendet manifesteras ojämställdheten. Det är fler kvinnor än män som väljer att gå vidare till högre utbildning efter gymnasiet och det är också fler kvinnor som avlägger examen. 65 procent av alla som tar högskoleexamen är kvinnor¹¹. Ändå är endast 20 procent av professorerna kvinnor, trots att det totala antalet professorer fördubblats de senaste tio åren och trots att könsfördelningen bland de yrkesverksamma på universitet och högskolor totalt sett är jämn. Undersökningar visar också att 13 procent av de kvinnor som studerar på grundutbildning och 25 procent av de kvinnliga doktoranderna har känt sig negativt särbehandlade på grund av sin könstillhörighet¹². Bland doktoranderna har 9 procent dessutom uppgett att de någon gång under sin utbildning utsatts för sexuella trakasserier. Detta är naturligtvis oacceptabelt. Miljöpartiet kräver att högskolorna intensifierar sitt arbete för att förhindra sexuella trakasserier och negativ särbehandling på grund av kön.

Miljöpartiet vill se en stärkt genusforskning vid landets universitet och högskolor. Genusforskningen bidrar med kunskaper om olika maktordningar och kan fungera som ett underlag för praktiskt jämställdhetsarbete. Därför är det

viktigt att studenter får en utbildning som är genusintegrerad så att de har nödvändiga kunskaper som de kan tillämpa i yrkeslivet.

Utbildningsväsendet är liksom arbetsmarknaden väldigt könssegregerad. Miljöpartiet kan se behovet av positiv särbehandling för det underrepresenterade könet vid de utbildningar där en kan konstatera att brist på det ena könet inom yrket får allvarliga konsekvenser för den allmänna jämställdheten i samhället. Miljöpartiet vill också se en nationell kampanj för att få in fler män i förskolan.

Miljöpartiet vill

- ↳ verka för en jämnare könsfördelning inom utbildningssektorn,
- ↳ främja insatser för att få fler män att söka sig till förskolan, bland annat genom en nationell kampanj,
- ↳ se ökade inslag av genuspedagogik och normkritik i lärarutbildningen,
- ↳ inrätta ett nationellt resurscentrum för normkritisk pedagogik och metoder för att motverka extremintolerans,
- ↳ ge diskrimineringsombudsmannen möjlighet till vitesförelägganden på de skolor som inte har tillfredsställande likabehandlingsplaner eller inte lever upp till dessa,
- ↳ förbättra genusforskningens villkor och säkerställa att de högre utbildningarna är genusintegrerade.

11 Universitet och högskolor 2010/2011, SCB

12 Studentspegeln 2007 respektive Doktorandspegeln 2008, högskoleverket

ARBETET

Möjlighet till egen försörjning är en av grundstenarna för ett jämställt och demokratiskt samhälle. Förutom detta är arbete för många en viktig sysselsättning som möjliggör tillfredsställelse, socialt umgänge, känslan av att vara behövd och en möjlighet till personlig utveckling. Men det är även på arbetet som ojämställda strukturer manifesteras som mest. På arbetsmarknaden sker diskriminering, orättvis lönesättning, stereotypisering och sexuella trakasserier. Löneglappet mellan kvinnor och män minskar alldeles för långsamt, kvinnor arbetar fortfarande i mycket högre utsträckning deltid än vad männen gör och yrken där det finns en överrepresentation av kvinnor värderas lägre.

Könssegregerad arbetsmarknad

Sveriges arbetsmarknad är fortfarande starkt könssegregerad. Endast i tre av de trettio största yrkesgrupperna i Sverige finns det i dag en könsbalans: kock, lärare och universitetslektor¹³. Bland resterande yrken finns det en stor skillnad i vart kvinnor och män söker sig. Könssegregeringen på arbetsmarknaden innebär att män och kvinnor till stor del arbetar inom olika sektorer, på olika nivåer och med olika arbetsuppgifter och inriktningar. Det område där männen är verksamma tenderar att värderas högre. Och dit männen söker sig, där stiger också lönerna. På motsvarande sätt stagnerar ofta löneutvecklingen när andelen kvinnor i en yrkesgrupp ökar.

Det finns ett starkt samband mellan utbildning och arbete. Grunden till det framtida arbetslivet läggs i utbildningssystemet. Skillnaderna mellan mäns och kvinnors utbildningsval på gymnasie- och högskolan är stora. För att komma till rätta med detta måste de traditionella könsmönstren vid utbildningsvalen brytas. Det är anmärkningsvärt att kvinnors utbildningsnivå är högre än mäns. Trots det kommer inte kvinnor ikapp män lönemässigt. Detta har sin förklaring bland annat i

att traditionella könsmönster gäller vid val av utbildning. Kvinnor är överrepresenterade inom pedagogiska utbildningar, och inom omsorgsutbildning, medan män är överrepresenterade inom teknik och tillverkning. Av detta kan vi dra slutsatsen att hela sektorer är felavlönade. Unga kvinnor söker sig i högre utsträckning till traditionellt mansdominerade branscher än vad unga män söker sig till traditionellt kvinnodominerade branscher. Mot den bakgrunden bör det göras särskilda insatser redan i grundskolan för att få fler pojkar att intressera sig för vård och omsorg när det är dags att välja inriktning till gymnasiet. Skolan har ett ansvar för att tillhandahålla pedagogik som stimulerar både flickor och pojkar att göra icke-traditionella utbildningsval.

Den könssegregerade arbetsmarknaden beror också på den ojämna fördelningen av hemarbete. Kvinnor söker sig i högre grad till branscher där deltid är vanligt och där det är lättare att kombinera yrkesliv och föräldraskap. Därför vill Miljöpartiet kvotera föräldraförsäkringen ytterligare.

Jämställda löner

Löneglappet mellan män och kvinnor minskar alldeles för långsamt. Arbetet mot osakliga

13 Yrkesregister med yrkesstatistik 2012, SCB

löneskillnader är ytterst ett ansvar för arbetsmarknadens parter, men politiken måste definiera mål och skapa förutsättningar. Det politiska arbetet för att åstadkomma jämställda löner har stått stilla alldeles för länge. Något som visat sig vara effektivt för att komma till rätta med osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män är lönekartläggning. Miljöpartiet anser att alla företag som har fler än tio anställda ska vara skyldiga att göra lönekartläggningar varje år. Utöver det ska alla företag i den storleken uppdatera planer för jämställda löner och jämställdhetsarbete varje år. Det krävs kraftigare sanktionsmöjligheter för de företag som inte lever upp till kraven än de vitesförelägganden som finns i dag.

Det krävs att den offentliga sektorns verksamheter går före och står upp för jämställda löner. Miljöpartiet vill att staten som arbetsgivare tar ansvar och avsätter medel för att minska löneskillnaderna mellan män och kvinnor i statlig sektor. Politiker på statlig nivå, i landsting och i kommuner har ett stort ansvar.

Lönediskrimineringen kan dock inte avskaffas utan de fackliga organisationernas aktiva medverkan. För den fackliga rörelsen innebär detta stora påfrestningar. Gamla mönster och traditioner måste rensas bort och det krävs att kvinnodominerade sektorer prioriteras framför de mansdominerade. Såväl inom offentlig som privat sektor måste arbetsgivare ta sitt ansvar för jämställda löner. Miljöpartiet anser att staten bör ta initiativ till en handlingsplan för jämställda löner där en i samarbete med arbetsmarknadens parter tar fram konkreta åtgärder och tidssatta mål. Vidare föreslår vi att Medlingsinstitutet ges ett tydligt uppdrag att i samarbete med arbetsmarknadens parter föreslå aktiva åtgärder mot de strukturella löneskillnaderna.

Arbetstid

Betydligt fler kvinnor än män arbetar deltid. En vanlig myt är att det är kvinnor med små barn som står för deltidsarbetandet, men nästan lika många kvinnor utan barn arbetar deltid. Bland småbarnspappor är det mycket få som arbetar deltid, tvärtom är det inte ovanligt att de arbetar mer än andra män. Kvinnors deltidsarbete måste synliggöras i statistiken och de bakomliggande orsakerna till deltidsarbete måste under-

sökas. Vidare anser vi att det är mycket viktigt att det finns en väl fungerande äldrevård eftersom ansvaret för äldre annars tenderar att falla på närstående kvinnor.

Inom en del kvinnodominerade yrkesgrupper är arbetsbelastningen så hög att det blir för jobbigt att arbeta heltid. Så ska det inte behöva vara. Det finns många exempel på branscher dominerade av män där facken med god framgång förhandlat fram en lägre norm för heltid. Det finns inget som säger att detta skulle vara en omöjlighet inom branscher där kvinnor dominerar till antalet. Miljöpartiet vill att heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet för den som vill. Miljöpartiet vill också att det ska finnas en begränsning för arbetsgivarens möjlighet att använda sig av anställningsformen tidsbegränsad anställning.

Kvinnor arbetar oftare deltid och obetalt i hemmet med barnomsorg eller vård av föräldrar. Offentligt finansierad barnomsorg och äldrevård är därför viktigt för jämställdheten och kvinnors makt över sina liv och sin tid. Barnomsorg ska finnas tillgänglig även för de barn vars vårdnadshavare arbetar kvällar, helger eller nätter.

Miljöpartiet vill

- ↪ att företag med fler än tio anställda ska göra lönekartläggningar och uppdatera sina jämställdhets- och mångfaldsplaner årligen,
- ↪ att staten ska upprätta en handlingsplan för jämställda löner,
- ↪ att Medlingsinstitutet ges ett tydligt uppdrag att i samarbete med arbetsmarknadens parter föreslå aktiva åtgärder mot de strukturella löneskillnaderna,
- ↪ att rätten till heltid ska stärkas, och att de offentliga arbetsgivarna ska gå före genom att alltid erbjuda heltid,
- ↪ bryta könssegregeringen på arbetsmarknaden, bland annat genom särskilda satsningar för att väcka pojkar intresse för yrken som traditionellt setts som kvinnliga,

EKONOMI, NÄRINGSLIV OCH BESLUTSFATTANDE MAKT

Sveriges jämställdhetspolitiska mål går ut på att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Detta kapitel handlar om två av delmålen: en jämn fördelning av makt och inflytande, och ekonomisk jämställdhet.

Inkomstskillnader

Skillnader i inkomst har ökat kraftigt under alliansregeringen. År 2006 var den genomsnittliga skillnaden i nettointkomst mellan kvinnor och män 44 600 kronor, enligt beräkningar från Riksdagens utredningstjänst, och i år kommer den att bli 62 000 kronor. Det betyder att efter alliansens två mandatperioder i regeringen kommer inkomstklyftan att ha ökat med nästan 40 procent. Detta är bland annat ett resultat av skattesänkningar som gynnat män. Neddragningar i vård och välfärd har lett till att kvinnor ofta får ta ett större ansvar för att vårda anhöriga. Införandet av vårdnadsbidrag och borttagandet av Försäkringskassans uppdrag att främja ett jämnt uttag av föräldraförsäkringen är andra alliansreformer som drabbat kvinnor i större utsträckning än män. Dessutom är det framför allt kvinnor och låginkomsttagare som drabbats av alla utförsäkringar vilket gjort att många har fått det ännu svårare att få ekonomin att gå ihop. I slutändan leder allt detta till lägre pension för kvinnor och framför allt lägre ekonomisk makt under hela livet.

Företagande

Det borde vara självklart att män och kvinnor ska ges samma möjligheter och förutsättningar att starta och utveckla egna företag om de så önskar. I dag är det enbart 23 procent av alla befintliga företag som drivs av kvinnor och 32 procent av alla nya företag som startas av kvinnor (Tillväxtver-

ket). Statistiken visar tydligt att kvinnor som vill starta företag har svårare än män att få lån på finansmarknaden. Särskilda ansträngningar bör göras för att de offentliga företagsstöden ska bli tillgängliga för kvinnor. De myndigheter som arbetar med stöd till företagare måste utbilda sin personal i jämställdhets- och mångfaldsfrågor för att bli bättre på att ge stöd till företag som startas av underrepresenterade grupper. Dessutom borde företagsfrämjande aktörers rådgivning till företag fokusera på hur företag arbetar strategiskt och integrerat med jämställdhetsfrågor, och affärsutvecklingsprogram måste behandla jämlikhet som en viktig förutsättning för innovationer och ett blomstrande näringsliv. Miljöpartiet anser att kommuner, näringsliv och statliga organisationer bör samarbeta på lokal nivå och att reglerna för upphandling bör ses över så att kvinnors företagande inte missgynnas.

Det tycks som att den största anledningen till att kvinnor är underrepresenterade bland företagarna är att de, i högre utsträckning än män, värderar den sociala trygghet en har som anställd. Därför anser Miljöpartiet att en av de viktigaste åtgärderna för att öka kvinnors företagande är att förbättra trygghetssystemen för företagare. Det behövs förbättringar i både a-kassan och sjukförsäkringssystemet. Exempelvis bör a-kasseersättning och den sjukpenninggrundande inkomsten baseras på inkomsten under en längre tidsintervall än i dag. Miljöpartiet föreslår att företagaren under ett uppbyggnadsskede i företaget ska kunna välja

om den sjukpenninggrundande inkomsten ska baseras på en jämförelseinkomst så som Försäkringskassan gör i dag eller på den senaste anställningsinkomsten. Detta för att många nyföretagare tar ut låg lön i början för att kunna ge företaget möjlighet att etableras och expandera. Företagare får heller inte missgynnas när det gäller möjligheten att få havandeskapspenning. Miljöpartiet anser att reglerna i trygghetssystemen ska vara så lika som möjligt för företagare och arbetstagare. Detta underlättar för de som både driver företag och har anställning och för personer som i perioder driver företag och däremellan är anställda. Ett annat förslag som Miljöpartiet också driver är att det införs en golvnivå i sjukförsäkringen, så som redan finns för föräldrapenning och i pensionssystemet, vilket skulle ge även företagare en miniminivå för ersättning om personen skulle bli sjuk (se motion 2012/13:Sf303 Arbetslivstrygghet). Alla de åtgärder som finns för att fler ska bli företagare behöver utvärderas ur ett genusperspektiv eftersom de uppenbarligen haft liten effekt. Utifrån den utvärderingen bör en ny strategi tas fram för att satsningarna på fler företagare ska bli jämställd.

Bolagsstyrelser

År 2006 införde Norge en lag om kvotering till börsbolagens styrelser där det regleras att minst 40 procent av vardera könet ska vara representerat i styrelserna. Staten har möjlighet att tvångsupplösa de bolag som inte uppfyller kraven på representation. Lagen har lett till att Norge är världsledande, då representationen av kvinnor i styrelser ökat från 7 procent 2003 till 40 procent i dag.

Frivillighetens väg tycks inte fungera bland de svenska börsbolagen. De senaste tre åren har antalet kvinnor i börsbolagens styrelser stabiliserats runt 22–23 procent (Albright). Som ett medel för att öka andelen kvinnor anser Miljöpartiet att Sverige ska införa en lag om kvotering som kräver minst 40 procent av styrelse-

platserna i börsbolagen till vardera könet, samt att Sverige driver på inom EU för att en jämn könsrepresentation ska kunna nås även på EU-nivå.

Minst lika viktigt är förstas representationen i offentliga uppdrag, såsom kommunala och statliga bolagsstyrelser. I statliga bolag uppgick kvinnornas andel av styrelseledamöterna i maj 2011 till 46 procent. Mycket sämre fördelning finns i de kommunala bolagsstyrelserna där den manliga dominansen uppgår till hela 74 procent. Den dolda kvotering av män som nu sker behöver lyftas fram i ljuset och brytas. Det är dags att ta ansvar för de kommunala bolag som ägs gemensamt av oss alla och som styrs genom politiken. Därför föreslår vi även en lag om kvotering för de kommunala och statligt ägda bolagsstyrelserna. För Miljöpartiet är kvotering inget politiskt mål i sig, utan ett medel för att nå ett mål. Vi önskar att det inte behövdes, men när åren går och kvinnor ständigt blir förbisedda kan vi inte längre vänta och se. Med Sveriges jämställdhetspolitiska mål om en jämn fördelning av makt och inflytande i åtanke är det verkligen dags att agera.

Miljöpartiet vill

- att alla kriterier och procedurer för statliga lån, krediter, bidrag och subventioner ska ses över ur ett könsperspektiv,
- att de myndigheter som arbetar med företagsstöd utbildar sin personal i jämställdhets- och mångfaldsfrågor,
- att trygghetssystemen förbättras för egenföretagare,
- införa en lag om kvotering till börsbolagsstyrelser såväl som i kommunala och statliga bolagsstyrelser.

FÖRÄLDRASKAP

En familj kan se ut på många olika sätt. Miljöpartiet förespråkar en familjesyn där varje människa ska ha rätten och möjligheten att definiera sin familj. Vi vill aktivt främja lika rättigheter och möjligheter när det kommer till föräldraskap och familjeliv. Det ska inte spela någon roll vilken sexuell läggning du har, om du är en kvinna eller man som blir förälder eller hur du väljer att organisera ditt familjeliv.

Föräldraförsäkring och arbetsgivarens ansvar

Jämställdhet och föräldraskap är för många en svår ekvation. Statistiken visar att många pappor tenderar att jobba mer när de har små barn, att kvinnor tar ut en stor del av föräldraförsäkringen, samt att många ensamstående föräldrar är kvinnor. Både kvinnor och män blir föräldrar när de får barn och de har båda ansvar för ett aktivt föräldraskap. Det är viktigt att män som väljer att ta ut föräldraledighet inte motarbetas av sina arbetsgivare. Alla, såväl mammor, pappor som barn tjänar på att regelverket utformas på ett sätt så att ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen uppmuntras i stället för att motarbetas.

I dag framställs det som att föräldraledighet är en valmöjlighet för män, medan det är en självklarhet för kvinnor. Det är något som får stora konsekvenser för mäns aktiva föräldraskap och för kvinnors situation på arbetsmarknaden. Även om det är förbjudet att diskriminera en gravid kvinna, eller en kvinna i fertil ålder, är det naivt att tro att arbetsgivare inte låter sig påverkas av hur statistiken för föräldraledighet och tillfällig föräldrapenning (TFP eller tidigare kallat VAB) ser ut. Miljöpartiet vill utforma föräldraförsäkringen på ett jämställt och normkritiskt sätt. Vi vill göra det möjligt att låta en person närstående till barnet ta del av föräldraförsäkringen om vårdnadshavarna anser det lämpligt. Därför föreslår vi en tredelad föräldraförsäkring där en tredjedel går till vardera

vårdnadshavare och en tredjedel är möjlig att överlåta på en tredje part.

Ensamstående vårdnadshavare

En stor andel av ensamstående vårdnadshavare i Sverige, ca 73 procent, är kvinnor¹⁴. Ensamstående mödrar är oftare tillfälligt anställda och arbetslösheten är högre för dem än för sammanboende föräldrar. Ensamstående mammor har generellt en lägre inkomst än ensamstående pappor. En ensamstående kvinna med barn har i genomsnitt en disponibel inkomst på 150 000 kronor, medan en ensamstående man med barn i genomsnitt har en disponibel inkomst på 187 000 kronor¹⁵. Jämställdhetsutredningen *Makt att forma samhället och sitt eget liv* visar att just ensamstående föräldrar påverkas snabbt av förändringar i skatte- och transfereringssystemen. Miljöpartiet vill ha en utredning av hur ett skatteavdrag för ensamstående föräldrar skulle kunna utformas.

Även andra ekonomiska styrmedel är viktiga för att främja jämställdhet kring föräldraskapet. Det underhållsstöd som Försäkringskassan betalar ut till en del av de barn som bor hos ena föräldern efter en skilsmässa för att kompensera försörjningsbortfall har knappt förändrats sedan 1994. Sedan dess har det endast höjts en gång med 100 kronor (8,8

14 På tal om kvinnor och män, Lathund om jämställdhet 2012, SCB

15 Hushållens ekonomi (HEK) 2012, SCB

procent), vilket innebär en kraftig urholkning av värdet. Detta har främst drabbat ensamstående kvinnor med barn. Miljöpartiet vill höja stödet med 250 kronor per månad samt värdesäkra det gentemot prisbasbeloppet.

Miljöpartiet vill ta bort vårdnadsbidraget som infördes 2008. Detta bidrag förstärker ojämställda strukturer ytterligare genom att det minskar incitamenten för kvinnor som precis fött att komma ut på arbetsmarknaden. Det finns också fördelar med att barn går i förskolan eftersom det är en möjlighet till lärande, social kontakt och utveckling. Särskilt barn som inte har svenska som modersmål missgynnas av att inte gå i förskola. I stället för att gemensamma skattepengar går till ett bidrag som motverkar jämställdhet och integration ser vi hellre att pengarna läggs på förskolan som gynnar alla.

En familjepolitik för alla

Dagens familjer är mångfacetterade och vi har kommit ifrån synen om att endast traditionella kärnfamiljer är ”riktiga” familjer. Trots det finns det fortfarande en föreställning om att enbart heterosexuella människor i par får barn. De som är i kontakt med människor som vill ha, är på väg att få eller precis har fått barn måste ha god kunskap och ett bra bemötande av hbtq-personer och andra som väljer att utforma familjen på andra sätt än den traditionella kärnfamiljen.

Lagstiftningen behöver uppdateras så att de personer barnen betraktar som sina föräldrar också kan vara det i juridisk mening, även om alla inte nödvändigtvis är biologiska föräldrar. De presumtionsregler som i dag finns för att försäkra att en man är far till ett nyfött barn måste ses över och bli könsneutrala, så att det även går att göra en moderskapspresumtion. Även möjligheten att kunna bli förälder måste förbättras. Miljöpartiet vill att regeringen skyndsamt återkommer med ett lagförslag som innebär att ensamstående

kvinnor ges rätt till assisterad befruktning. Vad gäller adoptioner är det sedan 2003 i teorin möjligt för samkönade par att adoptera, genom att de kan bli prövade på samma sätt som andra par som vill adoptera. I praktiken är det dock väldigt svårt eftersom det i nuläget inte finns några länder som accepterar samkönade par som adoptivföräldrar. Vi menar att Sverige i olika internationella sammanhang behöver arbeta för att situationen förändras.

Antalet vårdnadshavare

En svaghet i den svenska lagstiftningen på familjeområdet är begränsningen att ett barn kan ha högst två vårdnadshavare. En annan svaghet är att barnets intresse av och rätt till umgänge med personer som inte är dess vårdnadshavare inte skyddas. I dagsläget finns många familjer där det finns fler än två föräldrar. Ett par med två kvinnor kan till exempel ha blivit föräldrar tillsammans med en eller två män. Eller så har ett barns ursprungliga två föräldrar separerat och fått nya partner som fungerar lika mycket som föräldrar som de som från början var barnets föräldrar. Ett barn kan alltså ha sociala föräldrar som inte anses vara föräldrar eller vårdnadshavare enligt lagstiftningen.

Miljöpartiet förespråkar en politik där lagstiftningen anpassas till det faktum att barn kan växa upp med fler än två vuxna som tar gemensamt ansvar för barnets vård och uppfostran. Barn ska kunna ha fler än två juridiska vårdnadshavare. Likaså ska barns rätt till umgänge med sina sociala föräldrar, som i nuläget inte kan bli vårdnadshavare på grund av lagstiftningens begränsningar, skyddas. Det ska inte vara avhängigt vårdnadshavarnas goda vilja.

Barnomsorg

Införandet av barnomsorgen är den enskilt största politiska reform som har gjort det möjligt

för kvinnor att arbeta utanför hemmet. Många föräldrar arbetar kvällar, nätter och helger och är man ensamstående eller har oturen att båda föräldrarna arbetar på obekväma arbetstider kan det vara näst intill omöjligt att få ihop livspusslet. Att detta skulle vara en nackdel för kvinnors situation på arbetsmarknaden är så självklar att det knappt behöver påtalas. I dag är det fortfarande många kommuner som enbart erbjuder barnomsorg på dagtid. Miljöpartiet anser att den lagstadgade barnomsorgen ska utökas till att omfatta även kvällar, nätter och helger. I dag finns ett stimulansbidrag till kommunerna vilket är ett steg i rätt riktning. Men det är fortfarande upp till kommunerna själva att välja att ha öppet på obekväm arbetstid och det finns inget förpliktgande. Vi menar att vi behöver lagstiftning för att förstärka rätten till barnomsorg för de föräldrar som arbetar på obekväma arbetstider. Vidare anser Miljöpartiet att barnomsorgsavgiften ska bestämmas utifrån föräldrarnas, inte hushållets, inkomster. Samhället kan inte förvänta sig att någon annan än barnets vårdnadshavare ska stå för barnets omkostnader

och en förälder som väljer att bo tillsammans med någon som inte är barnets vårdnadshavare ska inte missgynnas ekonomiskt.

Miljöpartiet vill

- ↪ att föräldraförsäkringen ska tredelas och kvoterats,
- ↪ att presumtionsreglerna för föräldraskap ska göras könsneutrala,
- ↪ se en lagstiftning som ger ensamstående kvinnor rätt till assisterad befruktning,
- ↪ se en utredning av ett skatteavdrag för ensamstående vårdnadshavare,
- ↪ utreda möjligheten till fler antal vårdnadshavare,
- ↪ att den lagstadgade barnomsorgen även ska omfatta kvällar, nätter och helger.

ETT SAMHÄLLE FÖR ALLA

Samhällsplanering

För att skapa jämställda levnadsförhållanden krävs det att samhällsplaneringen utformas efter både kvinnors och mäns behov. Traditionellt sett är det dock så att samhället främst planerats efter mäns intressen och behov. Det har bidragit till att befästa de traditionella könsrollerna och det har begränsat handlings- och levnadsutrymmet, främst för kvinnor. Det viktigaste verktyget för att åstadkomma jämställdhet i samhällsplaneringen är jämställdhetsintegrering. Om jämställdhetsperspektivet skulle integreras i alla områden som rör samhällsplaneringen skulle stora framsteg snabbt kunna påvisas. Politiker och samhällsinstitutioner har stora möjligheter att utforma den fysiska miljön utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Det är viktigt att det finns en jämn könsfördelning i de politiska organ som beslutar om dessa frågor. Även på chefs- och tjänstemannasidan bör aktiv rekrytering och kvotering användas för att uppnå en jämn könsfördelning. Miljöpartiet anser att den genusvetenskapliga kompetensen måste höjas inom samtliga statliga myndigheter, såväl som i regioner och kommuner, som arbetar med samhällsplanering. Länsstyrelser, regioner och kommuner måste ta ett större ansvar och samverka för att all samhällsplanering ska bidra till ett jämställt samhälle.

Infrastruktur

När det gäller infrastruktur är det mycket tydligt att det är männens behov som har styrt vilka satsningar som har gjorts. Kvinnor reser generellt mer miljövänligt än män; de tenderar att välja kollektiva transportmedel medan män gärna tar bilen. Miljöpartiet vill att regeringen tar fram en plan för hur statens bidrag till infrastruktur ska omfördelas för att styra mot en ökad jämställdhet inom transportsektorn. Vi anser att jämställdhetskonsekvensbeskrivningar ska göras för samtliga infrastruktursatsningar

och större trafikprojekt. Vi vill också lägga mer resurser på det kollektiva resandet och mindre på de traditionellt manliga transportsätten, även utanför städerna, vilket långsiktigt gynnar hela befolkningen. Även bebyggelse och fastighetsstruktur måste ses över så att byggandet av bostäder reflekterar hela befolkningens behov. Byggandet av fler billiga hyresrätter gynnar kvinnor då de i större utsträckning har lägre inkomst än män. I planerandet bör även beaktas alternativa boendeformer för olika slags boendebehov och livsval. Därmed kan infrastruktursatsningar bidra till ökad jämställdhet.

Samhällsservice

Jämställdhet har stått på det offentliga Sveriges dagordning under många decennier och även om utvecklingen går åt rätt håll går det väldigt långsamt. När det gäller områden som hälso- och sjukvård, utbildningssektor, kultur och fritid, omsorg, arbetsmarknadsinsatser, teknisk försörjning, stadsplanering med flera styrs besluten i dag av icke könsneutrala normer. Principen för jämställd samhällsservice måste vara att de tjänster som erbjuds medborgarna är lika tillgängliga, av lika hög kvalitet och lika anpassade till alla oavsett mottagarens kön, sexualitet, funktion, ålder, etnicitet och religion. Miljöpartiet anser att regeringen bör ta till sig intentionerna i slutbetänkandet från JämStöd¹⁶ och skyndsamt inrätta de funktioner som krävs för att den offentliga sektorns verksamheter ska klara uppgiften: jämställd samhällsservice.

Rättssystemet

Svenskt rättsväsende har under senare år arbetat med att förbättra bemötandet mot kvinnor som utsatts för våld och sexuella

16 SOU 2007:15 Stöd för framtiden – om förutsättningar för jämställdhetsintegrering

övergrepp, liksom mot hatbrott och olaglig diskriminering. Än återstår emellertid en del att göra, särskilt med tanke på hur liten andel av alla anmälda våldtäkter som idag leder till en fällande dom. En studie vid Stockholms universitet har visat att kvinnor, särskilt kvinnor med annan etnisk bakgrund än svensk, inte uppfattas som trovärdiga inom rättssystemet. Att inte bli trodd, att bli hånad och uthängd i offentligheten efter ett övergrepp gör att många kvinnor låter bli att anmäla brott de utsatts för. Mörkertalet tros därför vara mycket stort.

Det är viktigt att poliser, åklagare, domare och andra aktörer inom rättsväsendet har höga kunskaper om maktstrukturer och särskilt mäns våld mot kvinnor. Ett jämställdhetsperspektiv behöver finnas integrerat i verksamheten och fokus ligga på kvinnofridsfrågor och om våld i nära relation. Det måste också finnas större fokus på hur brottsoffer, framför allt kvinnor men också andra personer som kan misstänkas ha utsatts för diskriminering, bemöts. Det är av den största vikt att poliskår, åklagare och domare och andra anställda inom rättsväsendet är representativa för befolkningen i stort.

Det är viktigt att de personer som arbetar inom rättsväsendet har genomgått bästa möjliga utbildning för yrket men också att det på andra sätt skaffat sig relevanta kunskaper. I de utbildningar som leder fram till examina inom rättsväsendet (typiskt sett polisutbildning, juristutbildning, beteendevetenskapliga utbildningar och dylikt), ska därför ingå examensmål om kunskap om mäns och kvinnors olika livssituationer. I fortbildning för personal är detta också nödvändigt. Särskilt

viktigt är det att domare och nämndemän genomgått jämställdhetsutbildning, som vi anser ska vara obligatorisk för dem. Att nämndemännen är representativa för befolkningen i dess helhet är särskilt viktigt, då de ju företräder allmänheten i domstolarna. Vi anser därför att en fri kvot som 50 procent av det totala antalet nämndemän ska införas för rekrytering av nämndemän utanför de politiska partierna, som kommuner och landsting kan använda för att förbättra nämndemånakårens representativitet.

Miljöpartiet vill

- ↪ att arbetet med jämställdhetsintegrering fördjupas,
- ↪ se en kompetenshöjning inom jämställdhet för samtliga statliga myndigheter som arbetar med samhällsplanering,
- ↪ att jämställdhetskonsekvensbeskrivningar ska göras för samtliga infrastruktursatsningar och större projekt,
- ↪ att jämställd samhällsservice prioriteras så att visionen om ett socialt hållbart samhälle kan nås,
- ↪ att genuskunskap finns med i de utbildningar som typiskt sett leder till arbeten inom rättsväsendet
- ↪ att domare och nämndemän ska ha obligatoriska jämställdhetsutbildningar
- ↪ att en fri kvot om 50 procent av det totala antalet nämndemän i dag införas.

KULTUR, FRITID OCH DET OFFENTLIGA RUMMET

Även inom kultur- och fritidsområdet manifesteras ojämställdheten i Sverige. Oavsett om man tittar på idrott, kultur eller media kan man se åtskilliga exempel på hur män värderas högre än kvinnor. Ett rikt kultur- och fritidsutbud är en viktig komponent för alla människor för att skapa sociala relationer, personligt välbefinnande och identitetsutveckling. I slutet av nittiotalet uppmärksammades de ojämställda satsningarna på fritids- och kulturutbudet i landets kommuner av regeringen. I utredningen Fokus 13 rapporterade Ungdomsstyrelsen till regeringen att det fortfarande finns stora skillnader mellan flickors och pojkars deltagande i kultur- och fritidsutbudet. En slutsats som Ungdomsstyrelsen drar i sin rapport är att killar får betydligt större del av det statliga stödet till idrott, kulturutövande och organisering. Tjejer upplever också i mycket högre utsträckning än killarna att de har för lite fritid och fler tjejer än killar avstod från att besöka fritidsaktiviteter av rädsla för att bli dåligt bemötta. Ungdomsstyrelsen har även tidigare dragit slutsatser att andelen kvinnor i kommunstyrelsen påverkar huruvida tjejer har ett rikt kultur- och fritidsutbud eller inte. I kommuner där den kvinnliga representationen i de folkvalda forumen är högre anger tio procent av tjejerna att de är mer nöjda med det kultur- och fritidsutbud som finns. Detta är ett mycket tydligt exempel på vikten av en representativ sammansättning i de beslutande organ som tillhandahåller resurser.

Idrott

Idrottsrörelsen har ambitionen att nå alla barn och ungdomar. Alla som vill ska ha möjlighet att vara med och de ska känna sig

välkomna oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, fysiska eller psykiska förutsättningar, social och ekonomisk bakgrund. Det räcker inte bara att öppna dörrarna, de som kommer in och de som redan är aktiva inom idrotten måste också känna att de är välkomna. Idrott är en verksamhet där många barn och ungdomar lär sig normer och värderingar. I dag finns mängder med exempel på ojämställdhet inom idrotten. Mer resurser går till idrotter där manliga utövare är i majoritet, de bästa träningstiderna går till pojklagen och inte minst finns det en machojargong inom idrotten som den svenska idrottsrörelsen måste göra upp med. Reglerna för stöd till idrotten måste ändras så att inte manligt dominerade idrotter automatiskt gynnas. Detta ska även gälla exempelvis sponsring från kommunala bolag. Ett villkor för statliga och kommunala organisationsstöd ska vara att jämställdhetsperspektivet beaktas. Miljöpartiet anser att föreningar som tar emot skattemedel för sin verksamhet också har ett ansvar för att aktivt arbeta med jämställdhet och mångfald inom sin idrott.

Kultur

Också inom kulturområdet finns stora brister i jämställdheten. Kulturen är dessutom en viktig plattform för utmanandet av rådande normer. Därför anser Miljöpartiet att kulturstöd i större utsträckning ska riktas till grupper som lyfter fram underordnade perspektiv och problematiserar de rådande normerna. Teaterhögskolorna måste arbeta utifrån och integrera ett genusperspektiv i sin undervisning. De institutioner som får ett statligt stöd ska kunna uppvisa en jämnare könsfördelning bland dramatiker, koreografer och chefer på konst- och kultur-

institutionerna. Miljöpartiet vill att kvinnliga konstnärer och deras verk ska synliggöras på våra statliga museer. Kvinnors historia behöver synliggöras.

Media

Det offentliga rummet är till för alla. Trots det ger medierna oss en bild av att män är aktiva varelser medan kvinnor ofta tilldelas en passiv ställning. Detta gäller inte bara i fiktion utan också i nyhetssammanhang där män används för att illustrera makt och kvinnor för att illustrera offer. Media har ett oerhört tungt genomslag vad gäller opinionsbildning och möjligheter att belysa kvinnors villkor. Under 2008 beslutade den moderatledda regeringen att inte gå vidare med en lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam. Detta trots att den utredning som den förra regeringen tillsatte 2005 i sitt betänkande påtalat vikten av detta¹⁷.

Miljöpartiet menar att detta var ett mycket olyckligt beslut och ett stort bakslag för arbetet med jämställdhet. Vi anser att en sådan lagstiftning ska införas. Det är ett problem att de manipulerade och retuscherade bilder som möter oss i medierna påverkar vår verklighetsuppfattning, framför allt hos unga tjejer och killar. I Kvinnolobbyns undersökning bland

unga killar och tjejer har hela nio av tio kvinnliga respondenter uppgett att reklam fått dem att må dåligt över sitt utseende eller vikt. Miljöpartiet anser att det bör införas ett system för att ange när bilder av människor i reklam och media är retuscherade. Diskussionen om vårt gemensamma offentliga rum måste tas på allvar.

Miljöpartiet vill

- att reglerna för stöd till idrotten ändras så att inte idrotter dominerade av män automatiskt gynnas,
- att föreningar som tar emot skattemedel för sin verksamhet också ska ha ett ansvar för att aktivt arbeta med jämställdhet och mångfald inom sin idrott,
- att kulturstödet i större utsträckning ska riktas till grupper som lyfter fram underordnade perspektiv och problematiserar de rådande normerna,
- att en lag mot den sexistiska reklam som befäster könsnormer och bidrar till psykisk ohälsa ska införas,
- att det ska införas ett system för att ange när bilder av människor i media och reklam är retuscherade.

¹⁷ SOU 2008:5 Könsdiskriminerande reklam – kränkande utformning av kommersiella meddelanden

GLOBAL FEMINISM

Klimat och genus

Klimatfrågan är en jämställdhetsfråga på både lokal och global nivå. De som till störst del drabbas av klimatförändringarna är de allra fattigaste, där en majoritet är kvinnor. Av de 1,3 miljarder människor i världen som lever i fattigdom är 70 procent kvinnor. Kvinnors arbetsuppgifter världen över påverkas också direkt negativt av klimatförändringar och oberäkneliga väderförhållanden. I de länder som drabbas hårdast av klimatförändringar är det en majoritet av kvinnor som brukar jorden. Kvinnor har där utvecklat erfarenheter av hur effekterna av klimatförändringar kan dämpas. Dessa kunskaper behöver lyftas fram i den internationella klimatpolitiken.

Klimatfrågan är en av vår tids största rättvisefrågor, eftersom de som drabbas allra hårdast av klimatförändringarna, nämligen marginaliserade kvinnor, även är de som är minst representerade i klimatförhandlingar och har nästintill obefintligt inflytande i politiska beslut. Samtidigt är det de som släpper ut mest som har störst inflytande över klimatpolitiken. Världen över har män och kvinnor olika mycket påverkan på miljön och klimatet på grund av olika livsval och livsstilar, som ofta är förknippade med stereotypa könsroller och orättvisa förhållanden. Forskning visar att män förbrukar mer energi än kvinnor, framför allt på transporter, och att kvinnor säger sig vara mer villiga att förändra sina levnadsvanor till förmån för miljön.

Mänskliga rättigheter

FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, ESK-konventionen, fastslår rätten till mat, hälsa, bostad, utbildning och försörjning genom arbete. År 2008 antogs ett tilläggsprotokoll till konventionen som ger individer och grupper klagorätt och därmed ökar människors möjligheter att utkräva ansvar

när deras mänskliga rättigheter kränks. FN-kommittén som övervakar att staterna efterlever ESK-konventionen kan inleda undersökningar där allvarliga och systematiska kränkningar av dessa rättigheter pågår. Kommittén har också möjlighet att föreskriva tillfälliga åtgärder för att förhindra obotlig skada. Dock måste tio länder ha ratificerat tilläggsprotokollet för att det ska träda i kraft, men endast tre länder, Spanien, Mongoliet och Ecuador, har gjort det. Sverige bör omgående underteckna protokollet.

Kvinnor, fred och säkerhet

År 2000 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet, som belyser att män och kvinnor drabbas olika i krig. Den kompletterades senare med resolution 1820 med innebörden att sexuellt våld mot civila och våldtäkt kan vara krigsbrott. Med resolutionerna lovar FN och medlemsländerna att vidta konkreta åtgärder för att bland annat öka kvinnors deltagande i konfliktförebyggande och fredsfrämjande insatser, stödja kvinnors fredsinitiativ i konfliktområden och integrera ett jämställdhetsperspektiv i freds- och säkerhetsfrämjande och humanitära insatser. Den svenska nationella handlingsplanen gick ut 2012 och då valde regeringen att förlänga den utan att revidera den. De insatser som handlar om de civila delarna, om stöd till kvinnors inflytande och makt har inte fått tillräckligt stort utrymme i den gamla planen. Därför måste en ny nationell handlingsplan lägga större fokus vid resolutionens makt- och demokratiaspekter. En uppdaterad handlingsplan bör innehålla mätbara mål, en klar tidtabell, ett effektivt kontrollsystem och en definierad budget.

Jämställd handel

Kvinnor har i regel svårare att få tillgång till utbildning, egendom, krediter och politiska beslut-

sinstanser. Att motverka diskriminering och stärka kvinnors ekonomiska ställning och inflytande är därför avgörande för att nå en effektiv bekämpning av fattigdomen världen över. Sverige bör verka för att nya handelsförhandlingar föregås av en analys av hur avtalen påverkar kvinnor och möjligheten att nå de av FN:s millenniemål som berör kvinnors situation.

En översyn av samstämmigheten mellan målen för Sveriges jämställdhetspolitik och handelspolitik behövs. Sverige bör verka för att EU ska bistå utvecklingsländerna med att utveckla kapaciteten att utforma, förhandla fram och genomföra handelspolitik som främjar en jämnt könsfördelad ekonomisk utveckling. Genusbudgetering som standardverktyg i handelspolitiken kan vara ytterligare en strategi för att bidra till jämställdhet.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Under FN:s kvinnokonferens i Peking 1995 antogs ett handlingsprogram som fastslår att sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är en viktig förutsättning för att kvinnor ska kunna delta fullt ut i samhällets olika delar. Trots det är SRHR ett område inom mänskliga rättigheter som ständigt kränks.

Det bör vara en grundläggande rättighet att själv kunna bestämma över sin kropp, sin sexualitet och reproduktion. Sverige bör inom internationella organ verka för allas rätt till sin sexualitet, till sexualundervisning, tillgång till preventivmedel och lagliga och säkra aborter, god mödravård och rätten att inte utsättas för sexuellt våld. Även inom Europa behöver dessa rättigheter stärkas och EU måste ta krafttag för att värna kvinnors rätt till abort och HBTQ-personers rätt att uttrycka sin sexuella läggning utan att utsättas för diskriminering, hot och kränkningar.

Sexköp

Det faktum att sexköpslagen trädde i kraft 1999 var en stor seger för jämställdheten i Sverige. Dock tycks det vara en lång väg kvar att vandra innan denna lag får de effekter på sexköp som vi önskar. Exempelvis har det inte till denna dag förekommit att någon dömts till fängelse för sexköp i Sverige. Miljöpartiet anser att lagens

mål och syfte i allra högsta grad ska stå kvar, däremot måste straffvärdet ses över. Vi anser att straffvärdet ska höjas till maximalt ett års fängelse samt att straffskalan även ska innefatta grovt sexköp. I dagens sexköpslag definieras inget offer vilket är inkonsekvent. Miljöpartiet vill att regeringen utreder frågan om att ge den som är offer för människohandel brottsofferstatus. I dag har prostituerade ingen möjlighet att driva en civilrättslig skadestandsprocess mot de män som köpt sex av dem. Denna rätt till skadestånd bör vara självklar.

Inom forskningen finns det i dag begränsad kunskap om vem som faller offer för prostitution och människohandel med sexuella ändamål. Än mer begränsad är kunskapen om pojkar och män som drabbas av detta. Det behövs ökad kunskap om de personer som befinner sig i riskzonen för att utsättas för sexköp. Vi behöver också veta mer om sexköparen. Alla myndigheter som arbetar med prostitutionsfrågor bekräftar att en sexköpare kan vara precis vilken man som helst. Alla åldrar, samhällsklasser och sociala grupper finns representerade. Kunskapen om detta måste öka för att en med rätt verktyg ska kunna bekämpa och stoppa efterfrågan på att köpa en annan människas kropp för sexuella ändamål. Det behövs också en bättre kartläggning av utbud och efterfrågan för att skapa en bättre uppfattning om problemets omfattning.

Människohandel

I dag importeras kvinnor främst från Östeuropa till Sverige för att användas som föremål för människohandel. Dessa kvinnor får inte tillräckligt stöd av rättsväsendet. Utlänningslagen ger möjlighet för kvinnor att få ett tillfälligt uppehållstillstånd på sex månader i de fall de samarbetar med brottsutredande myndigheter, men Miljöpartiet vill att de kvinnor, män och barn som utsatts för människohandel och prostitution per automatik ska ha rätt att stanna i Sverige och därmed ges permanent uppehållstillstånd. Det är omänskligt att dessa individer ska tvingas tillbaka till en osäker framtid i sina hemländer. De måste också få hjälp och stöd för att bearbeta sina upplevelser.

I dag saknas det övergripande åtgärder som stimulerar samverkan mellan myndigheter för att hjälpa individer som utsatts för människo-

handel. Det krävs en samverkan mellan kommuner, landsting, rättsväsende, Migrationsverket, frivilligorganisationer och övriga instanser i samhället som möter offer för prostitution och människohandel. Utan myndighetssamverkan kommer dessa kvinnor och flickor att sättas på undantag och ytterst få lida på grund av samhällets brist på organisering. Miljöpartiet anser att denna situation inte är hållbar och att samverkan mellan myndigheter snarast ska påbörjas.

Miljöpartiet vill

- ↳ att kvinnors erfarenheter av klimatförändringar tas till vara på lokal, nationell och internationell nivå och att kunskapen om hur traditionella genusnormer bidrar till klimatförändringar införlivas i klimatpolitiken,
- ↳ att Sverige ska driva på för ökad kvinnlig representation i beslutsfattande församlingar samt att vid fredsförhandlingar tillsätta en särskild FN-representant för kvinnors rätt att delta i beslutsprocessen,
- ↳ ratificera tilläggsprotokollet till ESK-konventionen,
- ↳ revidera och fastställa nya mål för den nationella handlingsplanen för resolution 1325,
- ↳ göra en översyn av samstämmigheten mellan målen för Sveriges jämställdhetspolitik och handelspolitik,
- ↳ att straffvärdet i sexköpslagen ska höjas till maximalt ett år och att straffskalan även ska innefatta grovt sexköp,
- ↳ att den som utsatts för sexköp ska få brottsofferstatus och möjlighet till skadestånd,
- ↳ att den som utsatts för människohandel för sexuella ändamål/human trafficking i Sverige ska ges permanent uppehållstillstånd,
- ↳ att större kraft läggs på att åstadkomma en effektiv myndighetssamverkan mellan de som möter offer för prostitution och människohandel

